

מתי אתה נעמד בשביל מישהו שלא היה עושה את זה בשבילך

אברהם התווכח עם אלוהים על גורלה של העיר המושחתת בהיסטוריה – עיר שלא הייתה מרימה למענו אצבע. מי שמעז לפתוח את הפה ברגע הלא נוח מגלה שהוא חי אחרת עם עצמו.

בראשית י"ח, א' – כ"ב, כ"ד · פרשה 4 מתוך 54

מה קורה בפרשה

הפרשה נפתחת ביום השלישי אחרי ברית המילה, בשעה הכי חמה ביום. אברהם בן תשעים ותשע יושב בפתח האוהל, כואב, ורואה שלושה זרים באופק. הוא רץ. הוא, לא העבדים. מכין להם סעודה שלמה. אחד מהם מבשר שבעוד שנה יהיה לו בן, ושרה צוחקת מאחורי הפתח. ואז מגיע העימות. אלוהים מגלה לאברהם סודם עומדת להיחרב, ואברהם – שאין לו שום אינטרס בעיר הזאת – נעמד ומתמקח: אולי יש חמישים צדיקים? ארבעים וחמישה? עשרה? "חלילה לך... השופט כל הארץ לא יעשה משפט?". הוא יורד עד עשרה, ואין. שני מלאכים מוציאים את לוט ומשפחתו, ואשת לוט מביטה לאחור והופכת לנציב מלח. בהמשך נולד יצחק, הגר וישמעאל נשלחים למדבר, ואברהם כורת ברית עם אבימלך. הפרשה נחתמת בעקדה – עשרה פסוקים שהם אולי הקשים בתורה – ובקול שעוצר את היד ברגע האחרון.

השפט כל הארץ לא יעשה משפט?

בראשית י"ח, כ"ה · אברהם, בוויכוח על עיר שלא הכיר ולא חיבב

שלוש נקודות

- מחלוקת מותרת גם כלפי מעלה.** אברהם לא נענש על הוויכוח – הוא נזכר בו לשבח. חברה בריאה היא כזו שבה מותר לומר לבעל הסמכות "זה לא מוסרי", בלי לאבד את המקום ליד השולחן.
- אורח קודם למעמד.** הכתוב עוצר את ההתגלות עצמה כדי לתאר איך אברהם לש בצק ושוחט בן בקר. מי שעומד בדלת שלך עכשיו קודם לכל הישג רוחני מרשים.
- עיר נמדדת ביחסה לחלש שבה.** חטא סדום לא היה כפירה אלא חוק: אסור לתת צדקה. חוקים שנועדו להגן על העשירים מהעניים הם הסימן המובהק לכך שהמערכת מתחילה להתפורר.

אברהם · הוויכוח על סדום

עיון

לא היה לו שם אף אחד. לא קרוב משפחה, לא שותף עסקי, לא חבר. הוא נעמד בכל זאת.

כדאי להבין עד כמה הבקשה הזאת לא הגיונית. סדום היא עיר שאברהם עצמו סירב לקחת ממלכה אפילו שרוך נעל. תושביה בנו שיטה שלמה שנועדה למנוע מאנשים לעזור זה לזה. אם יש מקום שמותר לאדם הגון לומר עליו "הם הביאו את זה על עצמם" – זו סדום. והנה אברהם עומד ומתמקח כמו סוחר בשוק. חמישים. אולי ארבעים וחמישה. שלושים. עשרה. הוא לא מכחיש את העובדות ולא מייפה כלום. הוא רק מסרב לוותר לפני שהוא בטוח שלא נשארה שם אף נפש שאפשר להציל. ושימו לב מה עלה לו הוויכוח הזה: שום דבר. הוא לא הרוויח קרקע, לא מוניטין, ולא בעל ברית – אף אחד בסדום לא ידע בכלל שמישהו נלחם עליהם. הוא עשה את זה במקום שבו רק הוא היה יודע אם שתק.

מושגים בפרשה

החוק של סדום

לפי חז"ל, סדום לא הייתה עיר של פורעי חוק – אלא של חוק. היה בה איסור מפורש לתת צדקה לעני, ועונש למי שהאכיל זר.

אשת לוט

היא לא נענשה על סקרנות. ההוראה הייתה "אל תביט אחריך" – אל תישאר קשור למקום שכבר נגמר.

עקדת יצחק

הפרשנות המקובלת קוראת את הסיפור כניסיון שכל תכליתו לעצור: המלאך קורא "אל תשלח ידך אל הנער", ובעולם שבו הקרבת ילדים הייתה פולחן מקובל, זו הצהרה מהפכנית.

שבת קכ"ז ע"א

בגמרא

גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה.

הגמרא לומדת את זה מהפסוק הראשון בפרשה. אברהם עומד בשיא הרגע הרוחני של חייו – התגלות – ופתאום רואה שלושה עוברי אורח. ומה הוא עושה? אומר: "אדוני, אם נא מצאתי חן בעיניך, אל נא תעבור מעל עבדך" – ולפי הקריאה הזאת הוא פונה לאלוהים ומבקש ממנו להמתין, כי יש אנשים בשמש.

המסקנה שחז"ל מסיקים מזה חדה: **גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה**. לא שווה לה – גדולה ממנה. אין שום חוויה, נעלה ככל שתהיה, שמצדיקה להשאיר אדם עומד בחוץ.

ומה יוצא לנו מזה: יש לנו היום ניסוח מכובד להימנעות – "אני בפוקוס", "אני באמצע משהו חשוב". וזה נכון לפעמים. אבל התורה מתעקשת שהמדד לאדם אינו מה שהוא עושה בשעות הגדולות שלו, אלא כמה מהר הוא קם כשמישהו נכנס. מי שמאמן את עצמו לזה מגלה שהוא נוכח יותר בכל מקום – ושהאנשים סביבו מפסיקים להתלבט אם "להפריע לו". זה ההבדל בין אדם שאנשים מתרחקים ממנו לבין אדם שהבית שלו מלא.

רבי חיים סולובייצ'יק · בריסק

סיפור

שאלו אותו מה תפקידו של רב. הוא ענה: לצעוק חמס בשמם של הבוודדים.

רבי חיים מבריסק, מגדולי חכמי ליטא, הפך את ביתו לבית מחסה. עניים ישנו בסלון, ילדים נטושים אכלו על שולחנו, ותקציב הקהילה נשחק. פרנסי העיר באו אליו בטענה מנומסת: כבוד הרב, זה כבר לא ראוי. אתה ראש ישיבה, לא בית תמחוי.

התשובה שלו נשארה מאז כמשפט מכונן: **תפקידו של רב אינו לפסוק הלכות ולדרוש דרשות. תפקידו לצעוק חמס בשמם של הגלמודים, ולהגן על כבודם של העשוקים.**

זהו בדיוק האוהל של אברהם, אלפי שנים אחר כך. לא ארגון, לא עמותה, לא מבצע התרמה – בית פרטי של אדם אחד שהחליט שהדלת שלו לא ננעלת. וזה, בסופו של דבר, מה שאנשים זוכרים ממנו יותר מכל חידוש תורני שכתב.

מבט קדימה

אחרי כל הדרמה של הפרשה – האש על סדום, המדבר, העקדה – כדאי לחזור לפסוק הראשון. אברהם **יושב פתח האוהל כחום היום**. הוא לא מחפש הרפתקאות. הוא כואב, זקן, ופשוט יושב במקום שממנו רואים מי מתקרב.

וזה כל הסוד של הפרשה הזאת: לא צריך לחפש הזדמנויות להיות אדם טוב. **צריך רק לשבת במקום שממנו רואים**. ההזדמנויות עוברות לידנו כל יום – הן פשוט לא מסמנות את עצמן. מי שמרים את העיניים מהמסך פעם ביום מגלה שהעולם מלא אנשים שעומדים בשמש.

וַיֵּשֶׁב עֵינָיו וַיֵּרָא, וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו – וַיֵּרָא, וַיֵּרָץ לִקְרָאתָם.

בראשית י"ח, ב' · "וירא... וירא" – פעם אחת ראה, ופעם שנייה שם לב

התוספת

בגובה העיניים · בינך לבין הזולת · אבות א', ו'

הסיפור שאתה שם בראש על מה שהוא עשה

מישהו לא ענה, איחר, אמר משפט – ותוך שנייה בנינו בראש את הגרסה הכי גרועה של מה שהוא חשב. משנה אחת מבקשת לעצור בדיוק שם. מי שלומד לעשות את זה מקבל בחזרה שקט, ואנשים שנשארים לידו.

וַהֲיוּ דוֹ אֶת כָּל הָאָדָם לְכַר זִכְתָּ.

אבות א', ו' · יהושע בן פרחיה

לקחת מזה: השבוע, בפעם הראשונה שמישהו יעשה משהו שיעקוץ אתכם – לא יענה, יאחר, יגיב יבש – עצרו לפני שאתם מסיקים. נסחו בראש פירוש אחד תמים שמסביר בדיוק את אותו מעשה. **אתם לא חייבים להאמין לו. רק לתת לו להתקיים לצד השני, ולראות מה זה עושה לכם.**

בקרוב באתר binathalev.co

בית הלב הוא אתר לימוד יומיומי – פרשת השבוע, אגדות חז"ל וחוכמה יהודית בשפה של היום. בכל עמוד הקונפליקט האנושי שמאחורי הטקסט, ובסופו דבר אחד מעשי לקחת אל השבוע. עזר לימודי בלבד. הסיפורים מסופרים בלשון חופשית – יש לעיין במקור. פרקי העיון אינם ציטוט מן המקורות; הפסוקים ודברי חז"ל מובאים בשמם.

טעון גניזה